

Jonas Lindström
Johanna Blomberg
VA-avdelningen

2015-01-12

KS 224/2014

Remiss Samråd kring förslag till förvaltningsplan, miljökvalitetsnormer samt Åtgärdsprogram för vattendistriktet Norra Östersjön

Bakgrund

Vattenmyndigheten för Norra Östersjöns vattendistrikt har beslutat om förslag till förvaltningsplan, miljökvalitetsnormer samt åtgärdsprogram med miljökonsekvensbeskrivning, och att dessa ska samrådats inom vattendistriktet. Nuvarande styrdokument gäller för perioden 2009-2015.

Vattenmyndigheten för Norra Östersjöns vattendistrikt, tillika Länsstyrelsen Västmanlands län, ska enligt vattenförvaltningsförordningen (2004:660), kungöra förslagen. Kungörelsen kommer ske i nationell och lokal press senast den 31 oktober 2014. Myndigheter, kommuner och övriga berörda ska enligt 4 § 5 kap vattenförvaltningsförordningen (2004:660) ges tillfälle att under minst sex månader lämna synpunkter på dessa handlingar.

Miljökvalitetsnorm, MKN, finns för ytvattenförekomster och grundvattenförekomster. För ytvatten finns ekologisk och kemisk status och för grundvatten kvantitativ och kemisk status. Dessa är i sin tur indelade i flera olika statusnivåer. Åtgärdsprogrammet anger årtal när vattenförekomsterna förväntas uppnå god status.

Sammanfattning av remissen

Övergödning av sjöar, vattendrag och kustvatten är det mest omfattande miljöproblemet i Norra Östersjöns vattendistrikt vilket främst beror på för hög tillförsel av fosfor och kväve.

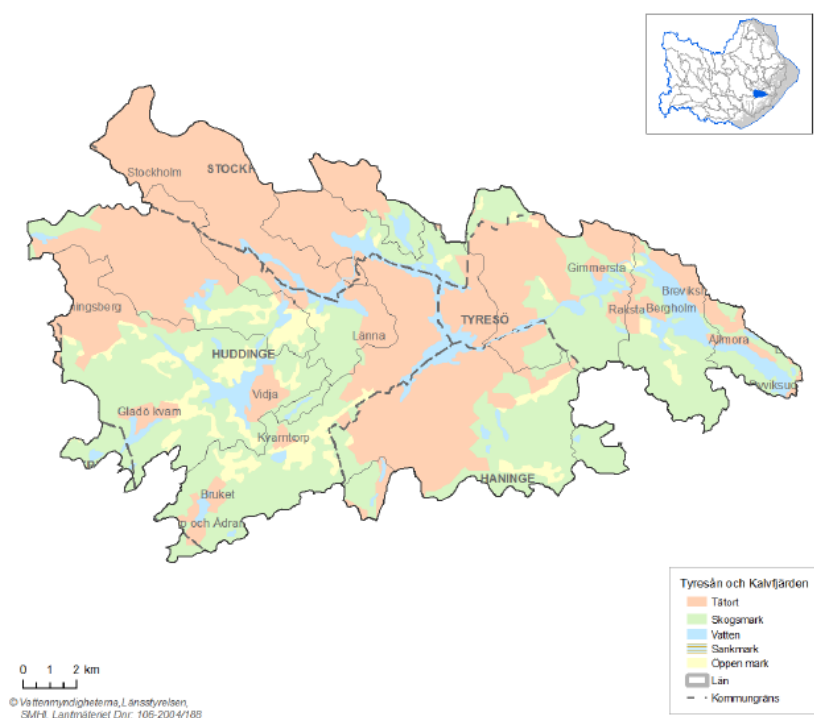
Samtliga ytvattenförekomster har sänkt kemisk status med avseende på parametern kvicksilver. Överlag går det dessutom trögt i arbetet med att upprätta långsiktigt skydd för alla grundvattenförekomster i kommunerna.

De tre delområdena i Norra Östersjöns vattendistrikt som berör Haninge kommun är:

- Tyresån och Kalvfjärden
- Stockholms södra och mellersta skärgård samt Östra Södertörn och Hårsfjärden
- Stockholms skärgårds yttre kustvattens åtgärdsområde.

I den kommande förvaltningsplan finns förslag på nya vattenförekomster. Dessa är preliminära och förväntas få beslut MKN i december 2016.

Tyresån och Kalvfjärden

Vattenförekomster med miljö kvalitetsnorm som berör Haninge kommun

YTVATTEN

Drevviken

Övre Rudansjön (förslag på ny)

Bylsjön (förslag på ny)

GRUNDVATTEN

Handen

Vendelsö

Vendelsömalm

Haninges ytvattenförekomster uppnår måttlig ekologisk status idag. Den kemiska statusen är god i Övre Rudansjön och Bylsjön men ej i Drevviken.

I åtgärdsområdet anses dagvatten vara den i särklass största källan till fosfor och kväveutsläpp till ytvatten. I Drevviken som är huvudsaklig recipient för Haninge kommun finns även höga halter av PBDE, TBT och ammoniak. Den får därför sänkt kemisk status, kvicksilver undantagen.

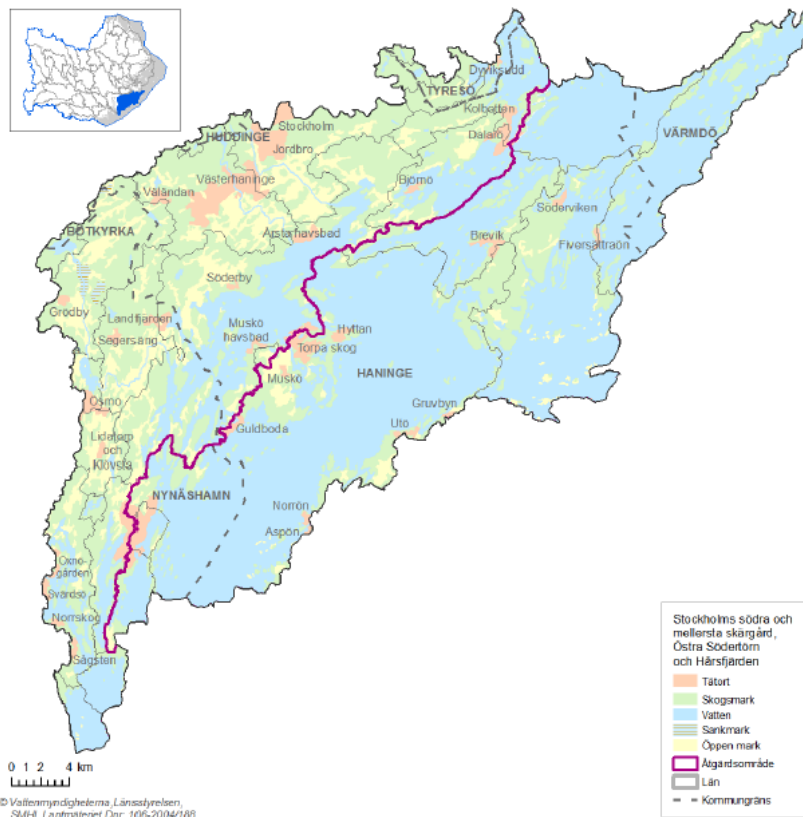
Grundvattenförekomsterna har god kemisk status idag men hotas av närliggande verksamheter och saltade vägar. Kunskapsbrister råder även gällande miljögifter.

För att nå miljö kvalitetsnormerna behöver Haninge kommuns senast 2018:

- Vidta åtgärder så att belastningen av näringsämnen från enskilda avlopp minskar
- I samråd med länsstyrelsen se till att fosforbelastningen från avloppsreningsverk, dagvatten och avloppsledningsnät minskar.
- Bedriva tillsyn så att utsläpp av miljöfarliga ämnen minskar
- Länsstyrelsen i samråd med kommunen behöver, för att säkerställa en långsiktigt hållbar vattenförsörjning, inrätta vattenskyddsområden för grundvattenförekomsterna Handen, Vendelsö och Vendelsömalm.

Området har även många vandringshinder i sina ytvattenförekomster. Länsstyrelsen behöver därför bedriva nödvändig tillsyn och provning för att säkerställa fria vandringsvägar för fisk och andra akvatiska organismer.

Stockholms södra och mellersta skärgård samt Östra Södertörn och Hårsfjärden

Vattenförekomster med miljö kvalitetsnorm som berör Haninge kommun

YTVATTEN

Husbyån

Vitsån

Sandemars fjärd

Fåglaröfjärden

Mysingen

Horsfjärden

Jungfrufjärden

Hanstensfjärden

Norrfjärden

Gränöfjärden

Valinge träsk (förslag på ny)

Långsjön (förslag på ny)

Stensjön (förslag på ny)

GRUNDVATTEN

Sandemar

Dalarö (Schweizerdalen)

Muskö

Jordbromalm

Sjötäppan

Västerhaninge-Tungelsta

Vadet

Västnora

Mildensborg

Årsta Havsbad

Prästängen

Skarplöt

Av Haninges 13 ytvattenförekomster uppnår endast två god ekologisk status, Stensjön och Långsjön. Husbyån har otillfredsställande ekologisk status, resterande måttlig. I området är det jordbruket som är den dominerande källan till fosforutsläpp till ytvatten. Andra betydande källor är dagvatten samt enskilda avlopp. Mysingen är påverkat av Antracen och Flouranten. Vitsån har för höga halter ammoniak. Detta ger dessa vattenförekomster sänkt kemisk status, kvicksilver undantagen. Övriga har god kemisk status.

Två grundvattenförekomster har otillfredsställande kemisk status; Sandemar och Dalarö (Schweizerdalen). Orsaken för Sandemar är växtskyddsmedel och för Dalarö (Schweizerdalen) för höga kloridhalter som nu också föranleder en klassning till otillfredsställande kvantitativ status.

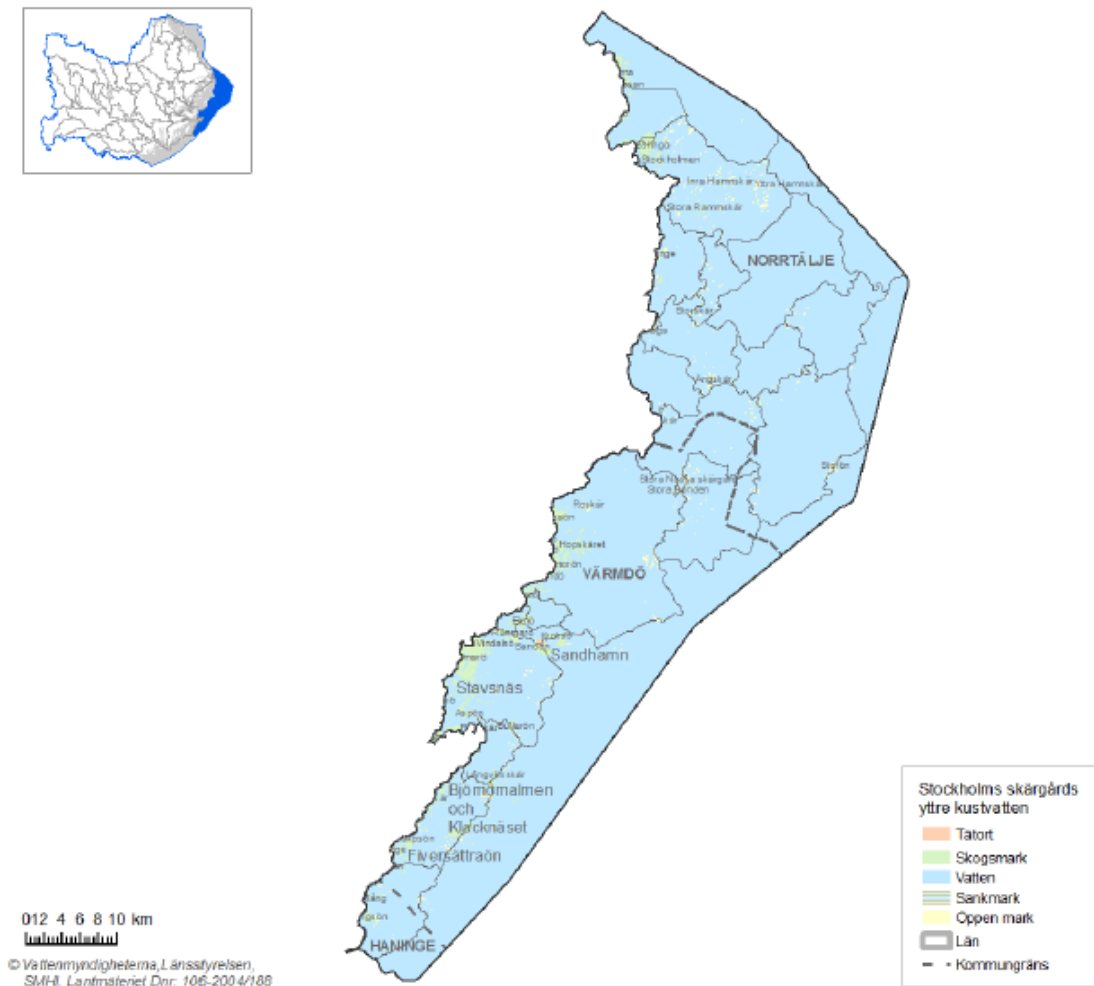
Fem grundvattenförekomster riskerar att inte nå god kemisk status 2021 trots att de idag har det. Dessa är Jordbromalm (förorenad mark och saltad väg), Årsta Havsbad (förorenad mark och saltad väg), Vadet (deponi och saltad väg), Västerhaninge-Tungelsta (förorenad mark och saltad väg) och Handen (saltad väg).

För att nå miljö kvalitetsnormerna behöver Haninge kommun senast 2018:

- Vidta åtgärder så att belastningen av näringsämnen från enskilda avlopp minskar
- I samråd med länsstyrelsen se till att fosforbelastningen från avloppsreningsverk, dagvatten och avloppsledningsnät minskar.
- Bedriva tillsyn så att utsläpp av miljöfarliga ämnen minskar
- Bedriva tillsyn av föroreningsskadade områden och prioritera åtgärder så att miljö kvalitetsnormerna för grundvatten följs.
- Kommunen behöver se över och eventuellt revidera sina vattenskyddsområden.

De främsta och åtgärderna ligger dock på jordbruket, såsom strukturkalkning och skyddszoner i jordbruksmark mm. Även i detta område behöver fria vandringsvägar i sjöar och vattendrag förbättras.

Stockholms skärgårds yttre kustvatten

Vattenförekomster som berör Haninge kommun

YTVATTEN

Norstensfjärden

Stockholms skärgård med kustvatten

Den dominerande påverkan av fosfor i åtgärdsområdet kommer från omgivande havsbassänger. Av de landbaserade fosforkällorna är skog dominerande. Andra betydande källor är avloppsreningsverk och enskilda avlopp.

Ingen av områdets 23 kustvattenförekomster uppnår god ekologisk status och i samtliga är miljöproblemet övergödning.

Den största delen av minskningen för att uppnå god ekologisk status i detta åtgärdsområde måste åstadkommas genom att Sverige uppfyller sina åtaganden i Baltic Sea Action Plan.

För att nå miljö kvalitetsnormerna behöver Haninge kommuns senast 2018:

- Vidta åtgärder så att belastningen av näringsämnen från enskilda avlopp minskar
- I samråd med länsstyrelsen se till att fosforbelastningen från avloppsreningsverk minskar

Nya vattenförekomster och förändringar i status i Haninge kommun

Samtliga ytvattenförekomster har sänkt kemisk status 2014, främst på grund av kvicksilver. Bortser man från parametern kvicksilver uppnår inte ytvattenförekomsterna Vitsån, Mysingen och Drevviken god kemisk status. I övrigt råder idag samma status sen tidigare, d.v.s. ingen vattenförekomst uppnår god ekologisk status.

Drevviken, Vitsån och Husbyån har miljö kvalitetsnorm god ekologisk status 2021. Övriga kustvatten har måläret 2027.

Övre Rudan föreslås blir vattenförekomst. Sjön bidrar till inducerad infiltration till grundvattentäkten Kolartorp och påverkas därför av Drickvattendirektivet (98/83/EG). Övriga nya som föreslås är Bylsjön, Långsjön, Stensjön och Valingeträsk. Idag får Bylsjön, Valingeträsk och Övre Rudan endast måttlig ekologisk status. Orsaken är främst konnektiviteten, alltså det finns hinder i vandringsvägarna. De övriga har god status. Kemisk status god på alla bortsett från kvicksilver.

Vattenförekomsten Dalarö (Schweizerdalen) har blivit föreslagen otillfredsställande kvantitativ status då orsaken till de höga kloridvärden som ligger till grund för otillfredsställande kemisk status troligen beror på överuttag.

Vidtagna åtgärder för att förbättra vattenstatusen i Haninge

Haninge kommun har i enlighet med vattenförvaltningens åtgärdsprogram (punkt 37) tagit fram en VA-plan för hela kommunen. VA-planen har under hösten 2014 varit på remiss bland myndigheter, nämnder och intresseorganisationer. VA-planen ska under våren antas av kommunfullmäktige. I VA-planen ingår en VA-utbyggnadsplan som stäcker sig fram till slutet av 2020-talet och omfattar ca 3000 fastigheter med enskilda avlopp. I Haninge finns även en vattenplan (2012) och en dagvattenstrategi (2005) med tillhörande åtgärdsplan för dagvattenrening. Revidering pågår av dagvattenstrategin för att bl.a. ta hänsyn till framtida klimatförändringar. Tillsammans är dessa viktiga styrdokument för Haninges arbete med vattenförvaltningen. Nedan följer exempel på åtgärder som vidtagits inom vatten- och avloppsområdet under den senaste förvaltningsperioden (2009-2015):

- Inventering av ca 4500 enskilda avlopp på fastlandet och i skärgården.
- Ombyggnation av Dalarö avloppsreningsverk samt inlämnad tillståndsansökan för utökad kapacitet från 2000 pe till 4000 pe. Utsläppsvillkor för totalfosfor är 0,3 mg/l. Verket har inte kväverening.
- Statusinventering av kommunens pumpstationer. Årligen beräknas 1-3 stationer renoveras för att på så sätt undvika haverier och bräddningar på ledningsnätet.
- Revaq-certifiering av avloppsslam från Fors avloppsreningsverk, vilket innebär ett åtagande att jobba med uppströmsåtgärder. Tanken är att mängden miljöfarliga ämnen som sprids i naturen ska minska och att fosfor ska återföras till produktiv mark.
- Stadsbyggnadsnämnden har tagit inriktningsbeslutet att Fors avloppsreningsverk ska byggas för att klara hårdare utsläppsvillkor (totalfosfor 0,2 mg/l). Beslut i kommunfullmäktige kvarstår innan arbetet kan gå vidare.
- Revidering av Hanvedens vattenskyddsområde och skyddsföreskrifter (grundvattenförekomst Jordbromalm). Ansökan beräknas skickas in till länsstyrelsen under våren 2015.
- Anläggande av en 23 km lång sjöledning till Dalarö samhälle för att avlasta grundvattentäkten i Schweizerdalen (grundvattenförekomst Dalarö) och få en hållbar dricksvattenförsörjning.
- Dammar längs Gudöbroleden (bakom Biltema) som fördröjer och renar dagvatten från centrala delar av Handen/Brandbergen. Recipient är Drevviken.

- Utredning och projektering av utökad fördröjningsvolym i Dammträsk ("naturlig" dagvattenanläggning). Genomförande planerat till 2015-2016. Recipient är Drevviken.
- I Nytorpsbäcken som går längst med sydvästra delen av jordbro företagspark ska dammar anläggas och i utloppen från industriområdet tre oljeavskiljare installeras. Nytorpsbäcken rinner sedan vidare genom Hanvedens vattenskyddsområde och naturreservatet Gullringskärret innan den når Husbyån.

Stadsbyggnadsförvaltningens synpunkter på remissen

Stadsbyggnadsförvaltningen tycker att vattenförvaltningen är ett viktigt arbete för att förbättra vattenkvaliteten i våra hav, sjöar och vattendrag samt skydd av grundvattenförekomster. I Haninge finns sedan 2012 en beslutad vattenplan och en färdig VA-plan för antagande i kommunfullmäktige under våren 2015. Revidering pågår även av den befintliga dagvattenstrategin från 2005. Dessa är viktiga styrdokument för Haninges arbete med vattenförvaltningen.

- I sammanhanget är det viktigt att komma ihåg att åtgärder för en bättre vattenmiljö tar lång tid. Enligt erfarenheter i Haninge tar det ca 2-4 år att få till stånd en dagvattenåtgärd (ex dammar) i befintlig stadsmiljö och ca 5 år att detaljplanelägga och bygga ut kommunalt vatten och avlopp i f d fritidshusområden. Den föreslagna VA-utbyggnadsplanen (del av VA-planen) sträcker sig fram till år 2027 och innefattar ca 1400 enskilda avlopp inom avrinningsområdena för Drevviken, Vitsån och Husbyån. Ombyggnad av Fors avloppsreningsverk bedöms bli klar i slutet av decenniet vilket kommer att avlasta Vitsån med avseende på närsalter. Planering pågår för ytterligare dagvattenåtgärder i tätorten. *Mot bakgrund av detta föreslår stadsbyggnadsförvaltningen att tidplanen god ekologisk status år 2021 för Drevviken (SE656793-163709), Vitsån (SE655625-163078) och Husbyån (SE655850-163256) ändras till år 2027 som övriga kustvatten i Haninge kommun fått.*

- I och med anläggandet av en sjöledning till Dalarö samhälle (med vatten från Stockholm Vatten) har vattenuttaget ur Schweizerdalens grundvattentäkt (vattenförekomst Dalarö) minskat avsevärt vilket har resulterat i kloridhalter runt 40 mg/l (gränsvärdet för tjänligt med anmärkning är 100 mg/l). Dalaröbornas dricksvatten utgör en blandning av ca 75 % stockholmsvatten och ca 25 % grundvatten från Schweizerdalen. *Mot bakgrund av detta föreslår stadsbyggnadsförvaltningen att Dalarö (SE656069-164909) ändras från otillfredsställande kvantitativ och kemisk status till god*
- Stadsbyggnadsförvaltningen instämmer i vikten av att skydda grundvattenförekomster som i dagsläget inte används för dricksvattenförsörjning. Men att inrätta ett vattenskyddsområde är ett mycket tidskrävande arbete som tar många år och processen kantas ofta av olika intressekonflikter. Haninge prioriterar att revidera befintliga vattenskyddsområden för kommunens vattentäkter och som idag är gamla och inaktuella. Sedan 2012 pågår revidering av Hanvedens (Jordbromalm) och en utredning om Pålamalms har påbörjats under hösten 2014. Vidare behöver Haninge utreda behovet av Sandemar som reserv till Dalarös vattenförsörjning. Enligt Haninges VA-plan är inte vattentäkten vid Kolartorp (Handen) längre aktuell som reserv och behöver inte beaktas i planeringen. *Stadsbyggnadsförvaltningen ifrågasätter förslaget att vattenskyddsområden bör inrättas senast 2018 för grundvattenförekomsterna Handen, Vendelsö och Vendelsömalm. I Haninge finns det kommunala vattentäkter med gamla vattenskyddsområden och skyddsföreskrifter som behöver prioriteras under kommande förvaltningsperiod.*
- I Åtgärdsprogrammet för Stockholms södra mellersta skärgård samt Östra Södertörn och Hårsfjärden, figur 5 och 6, saknar stadsbyggnadsförvaltningen grundvattenförekomsterna Pålamalm SE655900-162097 och Skogsäng SE655345-162795. Pålamalm är en av Haninges kommunala vattentäkter och försörjer Tungelsta med dricksvatten. Vattenproduktionen vid Pålamalms vattenverk har stadigt minskat under de senaste 20 åren. Numera uppgår

produktionen endast till en tredjedel av vattendomen på 1,5 miljoner kubikmeter. Enligt VISS har Pålalm fått god kemisk och kvantitativ status. *Figur 5 och 6 i Åtgärdsprogrammet för Stockholms södra mellersta skärgård samt Östra Södertörn och Hårsfjärden behöver uppdateras med Pålalm. Vidare ifrågasätter stadsbyggnadsförvaltningen den kvantitativa statusbedömningen av Pålalm och anser att den bör ändras till otillfredsställande.*